

ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ
σε συνεργασία με το
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
«ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ» ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ
ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

ΔΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ:
ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΣΤΙΣ Τ.Π.Ε. ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ – ΨΥΧΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΤΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ

**Μελέτη περίπτωσης στις δεξιότητες γραπτού λόγου μαθητή με δυσλεξία και
σχεδιασμός διδακτικών προτάσεων**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

Αναστασιάδου Ευαγγελία 562

Μεταπτυχιακή διατριβή που υποβάλλεται στην τριμελή επιτροπή για την απόκτηση του μεταπτυχιακού τίτλου του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Εξειδίκευσης του Τ.Ε.Φ. – Δ.Π.Θ. σε συνεργασία με το Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. Δημόκριτος – Ινστιτούτο Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών με τίτλο: «Εξειδίκευση στις Τ.Π.Ε. και Ειδική Αγωγή – Ψυχοπαιδαγωγική της Ένταξης»

Εγκεκριμένο από την τριμελή επιτροπή:

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:	Ιφιγένεια Δόση, Επίκουρη Καθηγήτρια Τ.Ε.Φ. – Δ.Π.Θ.
2ο Μέλος:	Ιωάννης Γαλαντόμος, Αναπληρωτής Καθηγητής Τμήμα Γλωσσικών & Διαπολιτισμικών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
3ο Μέλος	Ζωή Καραμπατζάκη, Συνεργαζόμενη Ερευνήτρια Ι.Π.Τ.-Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. “ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ”

Κομοτηνή/Αθήνα
2024

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή έχει σκοπό τη μελέτη ενός μαθητή με δυσλεξία, με σκοπό να αναγνωριστούν οι προκλήσεις και οι ιδιαιτερότητες που αντιμετωπίζει στην ανάπτυξη των δεξιοτήτων του γραπτού λόγου και κατόπιν τη σύγκριση αυτών με μαθητές τυπικής ανάπτυξης. Επιπλέον, επιδιώκεται η παρουσίαση διδακτικών σεναρίων που θα μπορούσαν να βοηθήσουν στην ενίσχυση των δεξιοτήτων αυτών. Στην μελέτη συμμετείχαν συνολικά 3 μονόγλωσσοι μαθητές, ηλικίας 7 έως 10 ετών, που φοιτούν σε Δημοτικά σχολεία της Κομοτηνής. Στην πρώτη φάση τους χορηγήθηκε το «Τεστ Ανάγνωσης (Τεστ-Α)» της Σ. Παντελιάδου και της Φ. Αντωνίου (2007). Από τις συγκεκριμένες δοκιμασίες προέκυψε ότι η κατανόηση, η αποκωδικοποίηση, η σύνταξη και η μορφολογία δεν παρουσίαζε διαφορές στα αποτελέσματα στα παιδιά με δυσλεξία και στα παιδιά χωρίς ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες αλλά διαφορές διαφάνηκαν ως προς τους χρόνους απάντησης. Στη δεύτερη φάση τους χορηγήθηκε μία αφήγηση της Μ. Andreou (2015). Τα αποτελέσματα έδειξαν πως από τις συγκεκριμένες δοκιμασίες προέκυψε η επιβεβαίωση της πρώτης φάσης. Συνεπώς, διαπιστώνεται ότι ο μαθητής με δυσλεξία, έναντι των μαθητών χωρίς ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, χρειάζεται περισσότερο χρόνο για να επιτύχει τα ίδια αποτελέσματα. Τέλος, ο σχεδιασμός των διδακτικών προτάσεων φαίνεται ότι ασκεί σημαντική επίδραση στους μαθητές με δυσλεξία.

Ο βασικός στόχος της έρευνας είναι να κατανοηθεί βαθύτερα ο τρόπος με τον οποίο η δυσλεξία επηρεάζει τις δεξιότητες γραφής και να προταθούν εκπαιδευτικές στρατηγικές που θα υποστηρίξουν τη βελτίωση των δεξιοτήτων αυτών. Επιπλέον, είναι η δημιουργία διδακτικών σεναρίων βάσει των δυσκολιών του μαθητή.

Η μεθοδολογία της έρευνας είναι η μελέτη περίπτωσης και τη λεπτομερή ανάλυση ενός μαθητή με δυσλεξία. Έπειτα, η ανάλυση των δεδομένων έγινε με τη χρήση ποιοτικών και ποσοτικών μεθόδων, συμπεριλαμβανομένων της παρατήρησης και της ανάλυσης των γραπτών δειγμάτων.

Τα ευρήματα της έρευνας αναδεικνύουν συγκεκριμένες δυσκολίες που αντιμετωπίζει ο μαθητής σε διάφορες πτυχές του γραπτού λόγου, όπως η ορθογραφία, η γραμματική, η σύνταξη και η δομή του κειμένου. Αναδεικνύεται, επίσης, η σημασία της χρήσης προσαρμοσμένων διδακτικών μεθόδων, που να λαμβάνουν υπόψη τις ιδιαιτερότητες του μαθητή.

Με βάση τα ευρήματα, διατυπώνονται συγκεκριμένες διδακτικές προτάσεις, όπως η χρήση πολυαισθητηριακών μεθόδων διδασκαλίας, η παροχή επιπλέον χρόνου και η υποστήριξη κατά τη διαδικασία γραφής, η ανάπτυξη εξατομικευμένης μαθησιακής παρέμβασης και η ενθάρρυνση της χρήσης τεχνολογικών εργαλείων για τη διευκόλυνση της γραφής.

Συμπερασματικά, η μελέτη υπογραμμίζει την ανάγκη για εξατομικευμένη προσέγγιση στην εκπαίδευση μαθητών με δυσλεξία και τη σημασία της ανάπτυξης κατάλληλων διδακτικών στρατηγικών για τη βελτίωση των δεξιοτήτων του γραπτού λόγου. Τα ευρήματα μπορούν να αποτελέσουν τη βάση για περαιτέρω έρευνα και την ανάπτυξη αποτελεσματικών εκπαιδευτικών πολιτικών.

Λέξεις-κλειδιά: δυσλεξία, φωνολογική ενημερότητα, ανάγνωση, αφηγηματική ικανότητα, δεξιότητες γραπτού λόγου

BIBΛIOΓΡΑΦΙΑ

- Alloway, T. P., Gathercole, S. E., Willis, C., & Adams, A.-M. (2014). A structural analysis of working memory and related cognitive skills in young children. *Journal of Experimental Child Psychology*, 87(2), 85–106.
- Andreou, M. (2015). *The effects of bilingualism on verbal and non-verbal cognition: The micro- and macro- structure of narratives in the weak and the dominant language of the bilingual child*. Unpublished PhD thesis. Aristotle University of Thessaloniki. Thessaloniki, Greece.
- Archer, A. L., Gleason, M. M., & Vachon, V. L. (2003). Decoding and fluency: Foundation skills for struggling older readers. *Learning Disabilities Quarterly*, 26(2), 89–101. <https://doi.org/10.2307/1593592> .
- Baudet S., Denhière G. (1992). *Lecture Comprehension de Texte et Science Cognitive*, Presses Universitaires de France, Paris.
- Bogdanowicz, M., & Adryjanek, A. (2004). *A student with dyslexia in school. (Guide not only for Polish language teachers)*. Gdynia: Operon.
- Callinan, S., Theiler, S., & Cunningham, E. (2015). Identifying learning disabilities through a cognitive deficit framework: can verbal memory deficits explain similarities between learning disabled and low achieving students? *Journal of Learning Disabilities*, 48(3), 271-280. <https://doi.org/10.1177%2F0022219413497587> .
- Crombie, M. A. (2000). Dyslexia and the learning of a foreign language in school: Where are we going? *Dyslexia*, 6(2), 112–123. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1099-0909\(200004/06\)6:2<112::AID-DYS155>3.0.CO;2-O](https://doi.org/10.1002/(SICI)1099-0909(200004/06)6:2<112::AID-DYS155>3.0.CO;2-O)
- Diraä, N., Engelen, J., Ghesquière, P., & Neyens, K. (2009). The Use of ICT to Support Students with Dyslexia. *Lecture Notes in Computer Science*, 457–462. https://doi.org/10.1007/978-3-642-10308-7_33 .
- Drigas, A., & Dourou, A. (2013). A Review on ICTs, E-Learning and Artificial Intelligence for Dyslexic's Assistance. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (IJET)*, 8, 63-67. <https://doi.org/10.3991/ijet.v8i4.2980> .
- Drigas, A., & Ioannidou, R.-E. (2013). Special education and ICTs. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (IJET)*, 8, 41-47. <https://doi.org/10.3991/ijet.v8i2.2514>

- Eisenhardt, K. M. (1989). Building theories from case study research. *Academy of Management Review*, 14(4), 532–550. <https://doi.org/10.5465/amr.1989.4308385>
- Ehri, L. (1992). Reconceptualizing the development of sight word reading and its relationship to recoding. In P. Gough, L. Ehri, & R. Treiman (Eds.), *Reading acquisition* (pp. 107-143). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Ehri, L. C., Nunes, S. R., Willows, D. M., et al. (2001). Phonemic awareness instruction helps children learn to read: Evidence from the National Reading Panel's meta-analysis. *Reading Research Quarterly*, 36(3), 250-287. <https://doi.org/10.1598/RRQ.36.3.2> .
- Ellis, L. A., Wheldall, K. & Beaman, R. (2007). The research locus and conceptual basis for MULTILIT: Why we do what we do. *Australian Journal of Learning Disabilities*, 12, pp. 61–65.
- Flyvbjerg, B. (2006). Five misunderstandings about case-study research. *Qualitative Inquiry*, 12(2), 219–245. <https://doi.org/10.1177/1077800405284363> .
- Gould, B. W. (2001). Curricular strategies for written expression. Στο: A. M. Bain, L. L. Bailet & L.C. Moats (Επιμ.), *Written language disorders* (185-220). Austin, TX: PRO-ED.
- Graham, S. & Harris, K. R. (2006). Preventing Writing Difficulties: Providing Additional Handwriting and Spelling Instruction to At-Risk Children in First Grade. *Teaching Exceptional Children*, 38, 64-66.
- Harley, T. A. (2014). *The Psychology of Language: From data to theory* (4th. ed.). Hove: *Psychology Press*.
- Herman, D. (2009). *Basic elements of narrative*. Wiley-Blackwell.
- Huriyah, S. (2018). Using ICT programs to support students with dyslexia in acquiring literacy. *ETERNAL (English Teaching Journal)*, 9(2). <https://doi.org/10.26877/eternal.v9i2.2982> .
- Jorm, A. F. (1984). Phonological recoding skills and learning to read: A longitudinal study. *Applied Psycholinguistics*, 5(3), 201–207. <https://doi.org/10.1017/S0142716400007060> .
- Lerner, J. (2005). *Learning Disabilities*. NY: Houghton Mifflin Company.
- Lovett, M. W., Barron, R. W., & Benson, N. J. (2003). Effective remediation of word identification and decoding difficulties in school-age children with reading disabilities. *Handbook of learning disabilities*, 11, pp. 273-292.

- Luppardini, R. (2006). Review of computer mediated communication research for education. *Instructional Science*, 35(2), 141–185. <https://doi.org/10.1007/s11251-006-9001-6> .
- Maehler, C., & Schuchardt, K. (2016). Cognitive processes and learning disabilities: Evidence from working memory research. *Journal of Learning Disabilities*, 49(4), 382-391. <https://doi.org/10.1177/0022219415609600> .
- McCabe, A., & Bliss, L. S. (2003). Narrative and language development. In C. A. Stone, E. R. Silliman, B. J. Ehren, & K. Apel (Eds.), *Handbook of language and literacy: Development and disorders* (pp. 123–139). Guilford Press.
- Meltzer, L. J., Roditi, B. N., Haynes, D. P., Biddle, K. R., & Paster, M. (1996). Strategies for success: Classroom teaching techniques for students with learning problems. Austin, TX: PRO-ED.
- National Center on Improving Literacy. (n.d.). "Phonological Awareness." Retrieved from improvingliteracy.org.
- National Council of Teachers of English. (1996). *Standards for the English Language Arts*. Retrieved from <https://ncte.org> .
- Ogle, D. (1986). K-W-L: A teaching model that develops active reading of expository text. *The Reading Teacher*, 39, 564-571.
- Panagopoulos Antonios, Stamoulis Georgios , (2022). Computer-based screening test of Dyslexic High School Students in Greece,) *INTERNATIONAL JOURNAL of SPECIAL EDUCATION*, August 2022, 37(1), pp. 127-139 .
- Peterson, R. L., & Pennington, B. F. (2012). Developmental dyslexia. *The Lancet*, 379(9830), pp. 1997-2007.
- Pollock, J., & Waller E. (2001) *Day-to-Day Dyslexia in the Classroom*. London: Routledge.
- Rayner, K., Foorman, B. R., Perfetti, C. A., Pesetsky, D., & Seidenberg, M. S. (2001). How psychological science informs the teaching of reading. *Psychological science in the public interest*, 2(2), pp. 31-74.
- Snowling, M. J. (2000). *Dyslexia: A cognitive developmental perspective*. *Child and Adolescent Mental Health*, 5(2), 55-62. <https://doi.org/10.1111/1475-3588.00011> .

- Snowling, M. J., Stackhouse, J., & Tilley, C. (1986). *Phonological processing and reading ability: The case of children with dyslexia*. *Journal of Research in Reading*, 9(2), 1-15. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9817.1986.tb00342.x> .
- Stake, R. E. (1995). *The art of case study research*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Tikam, M. V. (2013). Impact of ICT on Education. *International Journal of Information Communication Technologies and Human Development*, 5(4), 1–9. <https://doi.org/10.4018/ijcthd.2013100101> .
- Thomas, G. (2011). A typology for the case study in social science following a review of definition, discourse, and structure. *Qualitative Inquiry*, 17(6), 511–521. <https://doi.org/10.1177/1077800411409884> .
- Tomlinson, C. (2005). *How to differentiate instruction in mixed-ability classrooms* (2nd ed.). NJ: Pearson, Merrill Prentice Hall.
- Yin, R. K. (2018). *Case study research and applications: Design and methods* (6th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Αμπατζόγλου, Γρ. (2001). *Παθολογία της γλώσσας*. Στο Α.- Φ. Χριστίδης (Επιμ.), *Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός για τη Γλώσσα* (σελ. 301-304). Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.
- Γαβριηλίδου, Ζ. (2003). *Φωνητική συνειδητοποίηση και διόρθωση παιδιών προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας*. Αθήνα : Γιώργος Δαρδανός.
- Καραματσούκη, Α. (2014). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση Παιδιών με Δυσλεξία μέσω Ασύρματων Συσκευών*. μη εκδομένη διδακτορική διατριβή, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος.
- Μαυρομάτη, Δ. (2004). *Δυσλεξία: Φύση του Προβλήματος και Αντιμετώπιση*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Μουζάκη, Α. (2008). *Μαθησιακές δυσκολίες στην ανάγνωση και προγράμματα παρέμβασης*. Στο Η. Κουρκούτας & J. P. Chartier (Επιμ.). “Παιδιά και έφηβοι με ψυχοκοινωνικές και μαθησιακές διαταραχές: Στρατηγικές παρέμβασης”, σελ. 407-429. Αθήνα: Τόπος.
- Παντελιάδου, Σ. (2000). *Μαθησιακές δυσκολίες και εκπαιδευτική πράξη*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Παντελιάδου, Σ. (2011). *Μαθησιακές δυσκολίες και εκπαιδευτική πράξη: Τι & Γιατί*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

- Παντελιάδου, Σ. & Αντωνίου, Φ. (2007). *Τεστ Ανάγνωσης, Τεστ- Α. ΥΠΕΠΘ- ΕΠΕΑΕΚ (8) ΙΚΕΕ.*
- Παντελιάδου, Σ. & Μπέλιου, Β. (2005). Ο ρόλος της αξιολόγησης στην ανίχνευση και την αντιμετώπιση των Μαθησιακών Δυσκολιών. *Πανελλήνιο συνέδριο ΟΜΕΠ, 14-16 Οκτωβρίου, Βόλος.*
- Παντελιάδου, Σ. & Μπότσας Γ. (2007). Μαθησιακές Δυσκολίες: Βασικές έννοιες και χαρακτηριστικά. Γράφημα.
- Πολυχρόνη, Φ. (2011). Σύγχρονες προσεγγίσεις για την οριοθέτηση, την ταξινόμηση και την αξιολόγηση των ειδικών μαθησιακών δυσκολιών. *Δυσκολίες μάθησης: Αναπτυξιακές, εκπαιδευτικές και κλινικές προσεγγίσεις, επιμ. Τάνταρος. Αθήνα: Πεδίο.*
- Πολυχρονοπούλου, Σ. (2012). Παιδιά και έφηβοι με ειδικές ανάγκες και δυνατότητες. Αθήνα: Εκδότης Ιδιωτική.
- Πόρποδας, Κ. (2002). *Η Ανάγνωση.* Πάτρα: Έκδοση του Συγγραφέα.
- Τζιβνίκου, Σ. (2015). Μαθησιακές δυσκολίες- διδακτικές παρεμβάσεις [ηλεκτρονικό βιβλίο], Αθήνα : Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. <http://hdl.handle.net/11419/5332> .
- Τζώρτζης, Α., Κατσινίκας, Κ., Λαζαρίδου, Β., & Κατσινίκας Δ. (2021). Η εφαρμογή των ΤΠΕ στην υποστήριξη των μαθητών με δυσλεξία Θ. Μπράτιτσης (επιμ.). *Πρακτικά Εργασιών 12ου Πανελληνίου και Διεθνούς Συνεδρίου «Οι ΤΠΕ στην Εκπαίδευση», σ. 544-551 ΠΔΜ, Φλώρινα, 14-16 Μαΐου 2021.*
- Τσώτση, Σ., & Κοσμίδου, Μ. Ε. (2011). Μαθησιακές διαταραχές και δυσλεξία: Μια νέα θεώρηση. Στο Μ. Κωνσταντίνου & Μ. Κοσμίδου (Επιμ.), *Νευροψυχολογία των μαθησιακών διαταραχών.* Αθήνα: Παρισιάνου Α.Ε.
- Χουντουμάδη, Α., & Πατεράκη, Λ. (2008). *Λεξικό ψυχολογίας.* Αθήνα: Τόπος.